

והקיימת לעד, כי האלהים שופט לדיק יתן שכר טוב להולכים צתמים
 צעולם הדומי חלק הברות והיסודין שסצלו צע"הו, ויפרע מעבודי
 לזונו אחרי הפדד הנפש מן הגוף לעומת הטובות שקצלו צע"הו צלי
 זכות, ומלכד מה שגודה קולד השגתנו צמשפטי החכמה העליונה הנשגבה
 ענדעתנו. אמנם הפנה הזאת שזכר הרמז"מן עס היותה אמיתית לא
 תעזור אותנו להצין הפסוק שלפנינו, כי אף אם יקרה לפעמים לאחר
 סצפ פרטית שהלדיק יאצד צלדקו צעבור רוע מעללי אחרים, עוד לא
 יתכן צשציל כן לייחס לאלהי עולם אשר כל דרכיו משפט לך מדה זו
 שיענים תמיד הצנים צעבור העשות לצותיהם, ואמרת תמיד יען
 מוכרחים לנו לפרש מלילת פוקד ען לצות צדק כללי על כל ען וען
 שיחיה, לא על ען ע"ז צלצד הכזר צתחלת הפסוק, והראיה על זה
 כי כאשר כודיע האל ית' למשה עצרו דרכי טובו ואופני הנכבדו תמיד
 עם צני אדם הזכיר צין שאר המדות גם מדה זו פוקד ען לצות על צנים
 (שמות ל"ד ז'), וכן אחרי ען מדגלים כצצא מדע"ה להתפלל צעדס
 הזכיר גם הוא מדה זו (צמדצו י"ד י"ח), אשר מן שני המקומות האלה
 נלמד כי לא תשקיף מלילה זו על ען פרטי אחד כמו שחש הרמז"ס
 (מורה ח"א פ' כ"ד) או אל זמן ומקרה פרטי, אלא צדק כללי, כמו
 שהאל ית' צכל עת ונכד כל צני אדם ועל כל חטא שיחטאו מתנהבצחמלתו
 להיות רחום וחנון וארך אפים ורצ חסד, כן הוא תמיד פוקד ען לצות
 על צנים, כי כך מדתו, והרי חזרנו אל מה ששאלנו צתחלה: איך יסכים
 עם יושר משפטיו ית' שיענים תמיד הצנים צעבור העשות לצותיהם? גם
 סצרת הרצצ"ע כי טעם פקידה זו כמו זכירה ופירוטה, כי השם יאריך
 לרשע אולי ישור וכו' ע"ע. ככד נדחית צמה שהשיצ עליו הרמז"ן צטוב
 טעם יעו"ס, אכן גם פידוש הרמז"ן עלמו שלקה הדצדים כפשוטו ואמר
 שהשם יכרית הצנים צען שעשו לצותם כענין שכתוב (ישעיה י"ד כ"ח)
 הכינו לצניו מעצה וגו' לא נוכל לקבל צעבור היותו סותר מה שהוצר לנו
 ליסוד קיים מלדקת משפטי האל ית'; עוד יקשה צזה הפסוק למה הזכיר
 פקידה זו עד לרצעה דורות דוקא לא פחות ולא יותר? והרי הגבלת
 העונש עד הדור הרציעי לא מתכן על פי הפירושים הכוזרים, שאם
 כדצריהם ענין הכתוב כשאוחזין מעשי לצותיהם צדיהם למה לא יענים
 האל גם הדור החמישי והששי כל ען שיאחזו מעשי לצותיהם צדיהם?
 היחיה פטור מן העונש הדור האחרון צעשותו עול וזמם ככל אשר עשו
 לצות לצותיו דק מן הטעם הזה שכבר עצרו יותר מן לרצעה דורות
 מן העת שהתחילו קדמוני המשפחה לעשות הדצד הרע ההוא? גם לדעת
 האומרים כי תולדות הרע שעשה האצ נמשכות צדק טצעי אף לצנים
 (כגון אס האצ פור ממנו למלכות פתווי ילדו הרע הנה הצנים יסצלו
 עונש העוני צעבורו, או אס השחית צדיחותו צתזנוניו יביעו החולאים

אמר המסדר: זה לי שנתים ימים כתצתי מאמר על ענין זה צלי
 מהשצה להדפיסו, ועתה שהתנדד ידידי החכם הכוזר
 לשכות אלו דצרי חכמתו על מקרה זה, אמרת
 לתת לפני הקורא גם סצרת, והצווד יצחד.
 אחרי שהוסכם לנו למעלה מכל ספק שה"ית שופט לך ומשלים לאיש
 כדרכיו וכפרי מעלליו, לפעמים גם צעולם הזה אף על כל פנים צעולם
 הכשמות, כמפורש הדצה צדצרי הנציחים, איך נחשו שיענים האל הצנים
 צעבור העשות לצותיהם? והלא הדצדים ק"ו, אס צמשפט האנושי המסוד
 לצית דין צותה התורה לא יומתו לצות על צנים (דצדים כ"ד ט"ז) צמשפט
 האלהי לא כ"ש! והצוצחה הארוכה אשר צחה ליחזקאל הנציח (י"ח א'
 עד ל"ג) על ענין זה נותנת מופת צרוד כי הצן לא יסא צעון האצ
 צהצח על זה טעם ככצד צפסוק ד': הן כל הנפשות לי הנה כנפש האצ
 וכנפש הצן לי הנה; לכן צהיות צלתי אפשר לפרש פסוק פוקד ען לצות
 כפי הנדחה ממנו צהשקפה דלשונה שהצנים יסצלו עונש צעבור ען
 לצותם, חצבו קצת המפרשים ללאת מן המצוכה הזאת צאמדם, כי
 הכתוב מדצד כשאוחזין מעשי לצותיהם צדיהם ושלכן הוסיף מלת לשונאי,
 אף זה אינו מספיק, כי אס הדצד כן הרי הצנים יקצלו עונש על ען
 עצמם לא על עונות לצותיהם, ואיך א"כ יקרה הכתוב לען הצנים
 צצס ען לצות? והכודס כתצ על זה כי מלאנו לפעמים שיסצול הצן
 עונש צעבור העשות לציו, והוא אס האצ בול והניח הגולה לצניו והס
 יודעים שיש עול צכפס ואינם משיצים אותה לצעליהם אז נפקד ען האצ
 עליהם, אף לא הועיל מאומה צתידונו, כי אס הצנים יודעים שיש חמם
 צכפס ולא ישיצו הגולה הרי הם עצמם אשמים, ותמיד נאמר כי על ען
 עצמם יקצלו עונש, והאצ יעונש על שגול והצן יעונש על שלא השיצ;
 גם הרמז"מן ז"ל (ויקרא כ"ו ל"ט) צקס צחכמתו להצדיל צין עונש נסי
 לעונש טצעי, ואמר כי העונש הנסי המגיע לצות צעבור העשות נמשך
 צדק טצעי אף לצנים שלא חטאו, ולזה יתכן לומר לצותינו חטאו ואינם
 יאכחנו עונותיהם סצלנו, כי אף אס הצנים לא היו ראויים לאותו עונש
 שהגיע לצות הנה עכ"ז אינם כדאים להנצל ממנו אחרי צוואו, ועל דק
 זה הוא מפרש הפסוק ואף צענות לצותם אס יתקו, והנה דצד זה
 אמת צלי ספק שלפעמים יש לדיקים אשר יביע עליהם כמעשה הדשעים
 או להסך, ואדן כי תחטא וצווד האל עליה חרצ או רעצ או דצד הנה
 ימותו צמלוד וצמלוד צין יושציה גם חפי פשע, עוללים ויונקי שדים שלא
 חטאו, וכך הוטצע צמקדי העולם הזה שהעונות והדעות החמריות אינן
 יכעדות צממטס עם הלדיק והרשע לכל איש ואיש צפרעות, אשר מזה
 נולדה תדעומת לדיק רוע לו ולרשע ועוב לו כידוע, ויש דרכים הדצה אלל
 החממים להשיצ לואת השאלה, מלצד מה שנעוד צזה עם האמונה השלמה

צירופה אף לצניו) ויאמרו כי כך מנהג הלשון צנתי הקדש לייחוס לשהים
 כל מקרי הטבע, אשר לדעת הזאת נטה החכם הר"ד פ"י פ"ה הן נר"ר
 צביאורו החדש, יקשה מה שהוסיף מלת לשנאי אשר ממנה יוצן שאף
 הצנים הם חוטאים, כי לפי הפשט היא מוקצת על הצנים לא אל האצות?
 והנה מלה זו תקשה לכל הפירושים, כי אם הצנים עצמם הם שונאי ה'
 למה יפקוד עליהם עוד עון אצותם? ואם דק האצות הם שונאי ה' למה
 יעונשו הצנים צגללם? ואם גם האצות גם הצנים הם שונאי ה' האך
 די סיקל כל אחד מהם עונש לפי חטאות עצמו מצלי שיתגבלו עליו גם
 עונות זולתו? — אמנם הטענה היותר חזקה נגד הסדרות האלה היא,
 כי לדעתם לא יוצן היטב איך נקשרים הפסוקים זה עם זה בכל הדבור
 השני מן עשרת הדברות המזכיר על עזרת האלילים, כי אחרי מאמר
 לא תשתחוו להם ולא תעבדם זה מאמר שני מחובר צמלת כי
 לתת טעם לאיסור ע"ז, אך מה טעם יהיה זה לפי דעת המפרשים?
 האם דק צעזר זה נדרש מן הע"ז צעזר שהאל יעניש לשונאיו ויעשה
 חסד לאוהביו? והלא ידעת העונש ותקות השכר אינו טעם מספיק
 אפילו למצות אחרות ולאזהרות הדעות שצאו בתורה, כ"ש שלא יספיק
 זה הטעם לאיסור ע"ז החמור! והעוזר את האל דק על מנת לקבל
 פרט ומתרחק מן עזרת האלילים דק מיראת העונש לא הביע עדיין אל
 מעלות השלמות המצוקשת, כי הכפש המשכלת תדבק צעזר דק צמנת
 מה שתכיר היותו הגון ומובשר, ומצדד מן הרע דק מפאת ידיעתה
 היותו מתועב ומנואל, והלדיק הבחור לא ימנע מללכת צדרכי הדרך אף
 אם יצא לו צעזר כן איזה נזק, וכן לא יעה אל העול והחמס אף אם
 יקבל ממנו איזו תועלת זמנית, וכל זה צדור, ולמה א"כ יאסור הכתוב
 עזרת האלילים דק מזה הטעם שה"ית ייטיב לטוטים ויעניש הרשעים?
 ועוד אף אם רחוי לאיים את העם צעונשין על כל שאר העצירות, הנה
 על עון ע"ז לא יועיל לעשות כן, כי העוזר אלילים טוב לא יאמין צאלהי
 אמת ולא ישגיח עוד אל בערותיו או אל הצטחותיו.

מן העעמים האלה ראיתי לטעות אל דרך אחרת צפידוש הפסוק הזה,
 ואחשוב כי על כל פנים הצנים עצמם הם החוטאים, ולכן צלדק יפקוד
 האל עליהם העונות שעשו הם עצמם, אכן קרא לעונש צמס עון
 אצות לפי שהכתוב מדבר צעון שלמדו הצנים מאצותיהם, כדרך שכתב
 ידידי החכם מוהר"ר שד"ל כ"י צמפרו אורבז גר דף י"ט, וצממת זה
 אחד מדרכי הלשון להסמיך טס אחד לשם אחר לא צלצד צצחית יחס
 הקנין אלא גם דק צעזר דמיון טיש צדצר, כמו שנקראו האניות
 שעשה המלך יהושפט צעניון בצד ללכת אופידה צמס אניות תרשים
 (ת"א כ"צ ת"ח) אע"פי שלא נעשו צתרשים, גם לא היתה מעודתם
 ללכת לתרשים, כמו שחשב מי שכתב כן צד"ה צ' כ' ל"ו (עיין מה

שכתבתי על זה צצ"הע תק"ז דף ז'), אלא דק היו צניות על תצניות
 האניות שהיו רכילין אנשי תרשים לעשות, וכוו שנקרא הלרי היותר
 משוזה צמס לרי גלעד אע"פי שלא צא מבלעד דוקא, וכן בפן סדוס
 (צדדים ל"צ ל"צ), צמד חמודים (יחזקאל כ"ג כ'), הדרי אל, (תהלים
 ל"ו ז') דומיהם, כולם על הדמיון, וכן הדבר נוהג אף צלצמות
 העמים שחומרים על כוונה זו: טפאחיסעם ברפוד, ענגויטער גארטען,
 פינדאריטע פודע, פרחנלנזיסע קרחנקהייט וכדומה. אף כאלן עון אצות
 יתורבם: פחטעראיטע זינדע, ופידושו עון שעשו הצנים צעזר שלמדו
 כן מאצותיהם, ותפש הכתוב זה הענין הפרטי צעזר טיש צו חדוש,
 כי אף רשע צן רשע טיש לו קצת התגללות על רשעו צאמרו כי נטה
 אל דרך רעה יען ראה צילדותו יוס יוס התועבות שעשו אצותיו יעונש
 מאת שופט לזק, כ"ש רשע צן לדיק. והנה לפי פידוש זה יוצן למה
 זכר הכתוב צני צנים עד הדור הרציעי ולא יותר, מה שלא עשה כן
 צשכר הדיקים שהזכיר גם האלפים, כי היתה הכוונה לומר שאף האצות
 ראויים לעונש על חטאות צניהם, צעזר שמהם דלו וכן עשו, וצנוהב
 צצעולם יחיה האצ שמים אר שלטה דורות, וצורות יראה לפעמים גם
 צני רצעים, אך לא יותר, לכן הזכיר הכתוב על שלשים ועל רצעים
 כאומר שיענישם גם צחיי האצ הזקן כדי שיראה צרעתם ויתעלצ על
 רוע מצמם להיותו הוא הסנה למפלתם, והנה להצן הצעזרות זה
 המאמר פוקד עון אצות וגו' עם מה שקדם צדצור השני המתחיל
 צמלות לא יהיה לך וגו' לדיך לשים על לצ כי הטעם העיקרי הנכבד
 תמיד צתורה וצנצואים להרחקת עזרת האלילים הוא היות האלילים
 הצל ודיק ודבר שאין צו ממש, ורק ה"ית לצדו הוא הנמצא צאמת חי
 וקיים לעולם, והמופת הנסיוני שהצואו הצנצואים על זה הוא כי אלילי
 העמים להיותם עץ ואצן מעשה ידי אדם, או דק ענין דמיוני שאין
 לו מציאות אף צמחשצת החושב, לכן אף צמס כח לפעול טוס פעולה,
 לא ייטיבו לחוסים צמס ולא ירעו למודדים צמס, אצל ה"ית לצדו הוא
 האל הנאמן משלם גמול לטוטים ולרעים עד הדור האחרון, כענין
 שכתוב צסירת האזינו יקומו ויעזרובם וגו' דלו עמה כי אני אני הוא
 וגו' אני אמת ואחיה וגו', כלו ממה שאני ממיית ומחיה תדעו כי
 אני אני הוא, וכן כל דצרי הצנצואים מלאים מזה הענין, וצפרט החלק
 השני מס' ישעיה האריך מאד להצוה זה המופת שאמרונו, והנה זאת
 התכונה לפעול נודאות צקרב הארץ הן לעזרת צני אדם הן לרעתם,
 הכל כפי מדת משפט לזק, אשר על ידה הצדילו הצנצואים צין אלהים
 אמת לאלילי שקר וכזב, נקראת צלצונס צמס "קנאה" ודוע כי זה
 הסס לא יורה לצד מה שאנו קודין קנאת טיש מדעבו (גייד) שהוא
 דק פרט אחד מן ההרשות הנכללות צו, אצל הענין הנללי צמס

קנא הוא התעוררות הרצון לעשות מעשה גדול ורם. הן לעזוב הן לדע, ויתורגם: חייפער, וכאשר יונח אל ה"ית לא יודה תמיד על כעסו נד עוצדי אלילים כמו שחצו המפרשים, אצל התגלות משפטיו הגדולים צדק כלל, כן להשמיד הרשעים כן להליל הצדיקים; לדוגמא: צהודיע האל ע"י הנביא כי ישראל בלה יגלה מעל אדמתו עקצ עזר תורת אהיו אמר (יחזקאל ה' י"ג) וידעו כי אני ה' דרתי צקנא תי. וכאשר הודיעם כי ישיב את שצותם וירחם עליהם אמר ג"כ צזה הלשון וקנא תי לשם קדשי (שם ל"ע כ"ה), וכן כאשר חמל ה' על עמו צימי יואל ויורד להם בשם יורה ומלקות אמר הנביא (יואל ז' י"ח) ויקנא ה' לאלרו, ודומה לזה אמר זכריה (ח' ז') על ענין הנחמות קנא תי לניון קנאה גדולה, וצאלה המקומות והדומים להם אין זכר מעון ע"י כלל; עוד דלוי לשים על לב כי צעזור הקנאה הזאת המיוחסת לאל על הדרך שציאדנו נקדא הוא ית' צטס אש אוכלה. כי כמו שהאם לא תפסוק לעולם להראות כחה ונגזרתה ואחרי בלותה את כל סניצותיה תוסיף להתפשט ולהצמיד אף למרחוק, כן האל ית' שביא כח לא יפסוק לננח להוויא גזרותיו מן הכח אל הפועל, ולפי שכן הפעולות יודעו הנחות הגה הוא ית' ע"י התמדת פעולותיו מודיע לזני אדם נחיות מליאותו, ולכן אחרי אמרו (דברים ד' כ"ד) כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא, אמר לתוספת ציאור אל קנא, שהוא כמו כפל ענין צמלות שונות, והכוונה כי צזה עצמו נדעת קנאת ה"ית שהוא פועל תמיד כמו אש אוכלה. מעתה נצא לציאור הכתובים. הדבור השני מזהיר על עבודת האלילים, ואחרי אמר לא תשתחוה להם ולא תעבדם צא לתת טעם לזה האיסור צאמרנו כי אנכי ה' אלהיך אל קנא, והרי זה עצמו הטעם שזכרנו למעלה המורגל אצל כל הנביאים, כאילו אמר: לזאת אני אומר לך לעצור אל נכד לפי שהאלילים כולם אפס ותבו לא יפעלו מאומה, ודק אנכי ה' אלהיך נלחי צמניאות ומוכן תמיד להוויא דלוגי אל הפועל שצעזור כן נקדאתי אל קנא, ומדע שכן הוא, שהרי אנכי מזומן תמיד לשלם לאיש כדרכו, כי יחטא איש לענישנו, וכי ישמור חקתי אתן לו שכר, מה שאין האלילים יכולים לעשות, ולא לצד לזמן מובצל אשפט את צני אדם, אלא אף אחרי אלפי אלפים שנה לא תקצר ידי מהעניס הרשעים ומתת שכר לצדיקים, צאופן שהתמדת משפטיו הוא אות צדוד על נחיות מליאותיו. כי מי שיפעל תמיד הוא נמנא תמיד, ומן הפעולות יודעו הנחות כמו שאמרנו, לכן דק אותי תעצור לא את אל נכד שאין צו ממס; זהו המוצן הכללי צכל הדיבור השני. אמנם כצא לדוד צפרע מן העונש ומן השכר הזכיר עוד צחיות יקרות צהנהגה האלהית הפרטית ללמד צני אדם דעת קנת מסודות ההשגחה העליונה; על העונש אמר שיעניש גם החוטא שלמד מאצותיו, וזהו פוקל עון אצות על צנים ומכ"ש שיעניש גם דשע צן

צדיק, עוד אמר שימנהד להעניש הדוד השלישי והרציעו לפעמים אף צחי האצ הזקן כדי שיצטול גם הוא עונש על היותו סצה לחטאתם, וזהו על שלשים ועל רצעים, וכדי שלא נעשה לחשוב (כמו שצמחת היה מי שחצו כן, ונדוד מזה צמוך) שהאל ית' יעניש איש על עון זולתו. הוסיף מלת לשנאי, כל' כל זה שאמרתי הוא דק לשונא אותי ועוצר על דלוגי, כי אני שופט איש איש דק לפי מעשיו, ואין ספק שמלת לשונאי סצה אל הצנים לא אל האצות, ופטונו של מקדא מחייב כן, שהרי מלה זו מקצילה אל מלת לא צני, וכמו שאובצו ה' הנזכרים פה הם הדורות האחרונים עצמם מקצלי השכר (כי כך קדאם לאלפים, ולמ"ד של לאהצו נמשכת מן הפועל ועושה חסד) לא אצותיהם, כן שונאי ה' הם הצנים והשלשים והרצעים עצמם מקצלי העונש, לא אצותיהם; ועל השכר אמר שהוא עושה חסד לאלפים, ואין פירושו לאלפים צני אדם, אלא לאלפים דורות, כמו שצא צמננה תורה מאמר לקוח מזאת המליצה ומפרש אותה שאלה האלפים הם אלף דוד, והוא פסוק (דברים ז' י') שומר הצדק והחסד לאהצו ולשומרי מצותיו לאלף דוד, והכוונה צמלת לאלפים על משך הזמן שימתיק נתינת השכר שהוא, וצא מספר קצוב תחת מספר צלתי קצוב, וענינה לננח נלחים. כי כך אנו למדים ממה שאמר המסודר (תהלים ק"ה ח') זכר לעולם צדתי דוד ליה לאלף דוד, שהוא כפל ענין צמלות שונות, ומלת לעולם צחלק הרשעון מקצילה וזהו צמוצן למליצת לאלף דוד צחלק השני, א"כ כוננת הכתוב לומר שהאל ית' מזומן צכל עת שיהיה אף צאחדית הימים לתת שכר לאורצו, אשר מזה נלמוד נחיות המצטיח והמקיים כן, והנה אין ספק שהשכר והעונש נשקלים שניהם צמאצו דק צמשפט האלהי, לא יעדיף האחד ולא יחסר השני ממה שדלוי לפי מעשיו צני אדם, אכן צכל זאת מאחד שהכתוב נותן הנצלת זמן לפקידת העון עד ארצעה דורות לא יותר ומצטיח עשיית החסד לעולמי עד, יש ללמוד עוד מזה צחיות אחרת צמשפט האלהי, והיא מה שזכרו חז"ל שמרובה מדה טובה ממדת פורענות, כי הגם שהכוונה הפשוטית צמקדא זה היא שאף אחד אלפי אלפים שנה אם יחטא איש לאלהים יקבל עונש כמו שהעושה דלוגי אף צאחדית הימים יקבל שכר, עכ"ז המליצות דומות עוד כי האל חפץ חסד ולא יחזיק לעד אפו, וצדרכי טובו הסדיר את העולם צאופן שלצסוף יתמו חטאים מן האדן ולפיכך נתן קצצה לעונש לא אל השכר; עת' למדנו ממליצות הכתוב כי לפעמים דאחה החכמה העליונה להחיש ולמהד עונש החוטא (וצדלוי תהיה זאת לעוצת הנעשה) ולהאריך ולהמתין זמן דצ צבמול הצדיקים (אשר מזה יקרה צעולם הזה מקרה צדיק ודע לו) לעומת מה שפעמים אחרות יאריך אפו לרשעים ולא יענישם מיד (אשר מזה יקרה דשע ועז לו) מו טעמים כמוסיס ממנו, וזהו זה לעוצת המקצלים; ועל מהירות העונש

לרשעים צא כזר בתורה מאמר מצואד מאד והוא (דברים ז' י') ומשלים
 לשונאיו אל פניו להאזינו לא יאחד לשונאיו, ואין ללמוד מזה כי ככה
 יתנהג תמיד עם הרשעים, כי במקום אחר הצעיה להאריך אפו לעוברי
 דרכו גם לישא עונם ולעצור על פשעם, אלא הכל כפי מה שתגור
 חכמתו ית' הנעלמה מאתנו, לפעמים יסלה ולפעמים יעניש, פעם יצא
 העונש מהר ופעם יאחד לצא, והכלל התכליתי הוא כי רודפי דקק ושומרי
 תורה יקבלו שכרם הן מיד הן לאחר זמן, אם זה העולם אם לאחר
 המות, ופועלי רשע יספו צחצחיתם צזה או צצא, ומשפטי ה' אמת דקקו
 יחדיו לזה ולזה, והתכלית הוא דק טוב, כי צטוב העולם גדון.

והנה אף כי זה הציאור שהלגנו פה יתישב יותר עם פשטי הכתובים
 מכל הכאמר עד הנה, כאשר על ידו יוסד כל ספק נבד דקת המשפטי ה"ית
 ויצנו פסוקי התורה על נכון, צכל זאת אין להכחיד כי מזמן קדמון מאד
 נתפשט צישראל פתרון מתנגד למה שכתבתי, ועצרו עתים צאומתנו עוד
 צימי צית דאשק וטני, צהם האמינו צאמת וצתמים כי האל ית' מעניש
 הצנים וצני צנים צעצור עון צרותיהם, ונגדרו לזה צעצור שטחיות הנגלה
 צמליית פוקד עון צרות על צנים ולא נכנסו צפנימיות המכונן צה, ואע"פי
 שראו הצווי מפורש בתורה (דברים כ"ד ט"ז) לא יומתו צרות על צנים
 וצו', אשר על זה נשען אמליהו מלך יהודה צצואו לנקום נקמת דם אצו
 מיד המכים אומנו (מ"צ י"ד ו'), הנה חשצו כי זה לא כאמר אלא צמשפט
 האנושי, היינו שאין דעות לצית דין להעניש הצנים על עון צרותיהם,
 אצל צמשפט האלהי חשצו שאין הדבר כן, וצפרט צצרה מאד הסצדף
 הזאת צין ההמון צסוף ימי צית דאשק כאשר דאה העם כי המלך הצדיק
 והישר יאשיהו אשר כרת צדית לפני ה' לשמור מצותיו ועדותיו צכל לצ
 וצכל נפש (מ"צ כ"ב ב') והצצית עצודת האלילים צכל ערי יהודה, גם
 צערי מלכות ישראל אשר נפלה כצד (שם כ"ג ט"ו), עד שהכתוב משצחו
 צמאמר וכמהו לא היה מלך וצו' ואחדיו לא קם כמהו (שם כ"ג כ"ה),
 זה יאשיהו נספה צלא עתו ומת צמלחמתו נגד פרעה נכה מלך מצרים,
 אע"פי שצאה אליו הצטחה אלהית ע"י חולדה הצציה הנני אומיסך אל
 אצותיך ונאספת אל קצרותיך צשלוס (שם כ"צ כ'); וכאשר תמהו מאד
 על זה ולא ידעו פשר דצד, ושמעו דצדי ידמיהו הנציא המודיעם כי האל
 יפקוד עליהם דעות דצות וצרות צבלל מנשה צן חזקיהו (ירמיה
 ע"ו ד'), גם שמשוהו מוציב עון אצות יצו (שם י"ד כ'), כמו שאף
 אחרי צא לך ואויצ צעערי ירושלים ויהודה גלה מעל אדמתו היה מקוקן
 ידמיהו לאמר: אצותינו חטאו ואינם ולאננו עונותיהם צצלנו (איכה
 ה' ז'). מכל זה שפטו העם כי כך מדתו ית'. להעניש הצנים צבלל חטאות
 האצות, ושעל כן אף יאשיהו הצדיק נפל צמלחמה צחטאות מנשה אצו

אצו, והנה על כל פנים ענין זה של יאשיהו קשה להולמו, כי מה שכתוב
 להסיד הספק הזה צד"ה צ' ל"ה כ"א ששלח אליו מלך מצרים לאמר: מה
 לי ולך וצו' חדל לך מאלהים אשר עמי, עד שהחליט הכותב שם כי לא
 שמע יאשיהו אל דצדי נכו מפי אלהים, וכונתו צזה לומר כי צהמדותו
 את פי אלהים נענש, אינו מספיק לתצות השאלה, שהרי פרעה לא
 אמר כן אלא מדעת עצמו, ופשיטות המאמר יודה שלא צזה נצואה על
 זה למלך מצרים, דק אמר למלך יהודה כן: הציעה ודאה כי אנוני נצבל
 להלחם עם מלך אשור ואין אני עתה מתגבר צך מלחמה כי אינוני אורי
 לך, לכן חדל לך; ודק לפי שראה שהשעה משחקת לו והיה לו תקוה
 לנצח את אשור דמה צדעתו כאילו האלהים העידוהו לעשות כן ויעזרוהו
 להכות את אצו, ולכן אמר: מאלהים אשר עמי, ואלהים אשר
 לצוה לני, כמנהג צימים ההם ליחם כל מקרי העולם לאלהים, ולתלות
 כל מחשבה טובה צשפט כח עליהן, א"כ לא מלאנו צזה טעם נכון למיתת
 יאשיהו צמלחמה נגד הצטחה חולדה הצציה, מלצד כי יקשה מאד לחשוד
 את המלך הצדיק והישר שימדה את פי ה' צמוזד אם ידע צאמת כי כך
 הצרון האלהי; וקדצו לי יותר לומר, כי יאשיהו צקנאחו לאלהים דאה
 להדאות לכל העם כי הוא אינו דומה לצצותיו הצצותים צעצות מצרים,
 אשר נגד צטחון כזה קנאו מאד הצצאים שקדמוהו (ישעי' ל' צ', ל"א א'),
 וכי הוא מאמין צצדי הצצאים שקדאו למצרים משענת קנה דצון, לכן
 כאשר קרה מקרה שצצד מלך מצרים סמוך לצצולו ללכת להלחם עם
 אשור נתעורר יאשיהו ללאת נגדו למלחמה, אע"פי שהיה אז שלום ציניהם,
 ואע"פי שהיה דאף לו לשחוח על יליאת מצרים נגד אשור, כי כל הדעות
 שנצאו הצצאים על ישראל מאשור יצואו להם כעדות הכתובים ואשור
 לצדו הוא האויצ התמידי לישראל, אצל יאשיהו חשצו כי אין מעצוד לה'
 להשיע את ישראל מכף אשור אף צלי חמלעות מלך מצרים, והיה טעותו
 צזה שלא שאל תחלה את פי ידמיהו אם נכון צעיני האלהים לעשות
 מלחמה זו, ולכן נענש, אין שיהיה צצצת מיתת יאשיהו, אנו דואים
 כי הדעת המצוייפת הזאת (היינו עונש הצנים צעון האצות) נתפשטה
 מאד צין העם צימים ההם, ולפי שעמיני הממלכה היו אז הולכים יום
 יום הלך וחסוד, כי יהואצח צן יאשיהו עשה הדע צעיני ה' ואחד מלכות
 ב' חדשים הוצא מצרים אשור צציקים ומת שם, ואחיו יהויקים העציד
 את העם עצודה קשה ולא נתן לו שכרו (ירמיה כ"צ י"ג, מ"צ כ"ג ל"ה)
 לתת את המם לפרעה נכה, גם הרג את הצציה אודיהו (ירמיה כ"ו כ"ג)
 וצימיו עלה נצובדנאלד פעם דאשורה על יהודה, וכן צנו יהויכן הגלה
 צצלה, וצדקיהו צן יאשיהו שמתן תחתיו להיותו חלש ודפה ידים לא יוכל
 עשות דצד (ירמיה ל"ח ה') לעצות העם או להצלת נצואו ה', וצן כן
 וצן כן נציאי השקר המתעים את העם הולכים ומצדדים, ואולי צן

שאל שקריהם הודו ב"כ שהאל מעניש הצנים בגלל האצות, לכן היתה זאת האמונה הרעה לאצן נקף ולגוד מכסול לכל העם, כי צעזורה נתיאשו מן הרחמים ולא קמה צהם עוד רוח להיטיב מעשיהם, צחשצם כי אף אם ישובו אל ה' לא ימלטו על כל פנים מן העונש הכבוד עליהם צעזור חטאות אצותיהם, וימס לצם צקדצם ולכל תקוה אמרו נושא עד שהתחילו להתלוץ ולשית צממים פיהם ולדבר תועה על לזקת השופט העליון, ואז התחילו המשל המתועב והוא הגודע: האצות חכלו צוסר ושני הצנים תקהינה (ידמיה ל"א כ"ט, יחזקאל י"ח צ'), והיו אומרים צחולות ירוסלים: דלו כי לא יתכן דרך ה' שהרי אצותינו אשר עזצו תורת ה' ויקעדו לאלהים אחרים צלו צשיצה טוצה אל קצר, ולנחמו עם כי עהדנו את האדן מן הגלולים צלוי המלך יאשיהו נסצול עתה כעם ה' צעצור חטאות הראשונים; אז לצשו קנאה צציאו ה' ידמיה ויחזקאל והוכיחו את העם לאמר, כי שקר המשל הזה (ואם החליטו כי המשל שקר, אף הפירוש שנתנו המפרשים לפסוק פוקד עון אצות הוא שקר), וכי האל שופט לזק לא יעניש הצלתי דלוי לעונש, אלא איש צעונו ימות, כל האדם האוכל הצוסר תקהינה שניו, ואיש איש כדרכו יקבל גמול מאלת אלהי המשפט, כמצוה צציאותיהם עם.

אמנם אשר החזיק יותר אף צעתיים יותר מאלוהים הקצרה הרעה הזאת הוא מה שמתלו פעמים דעות צתורה שהאל יצטיח לעשות חסד לצנים צעצור זכות האצות, כמו שאמר ליחזק וצרכתיך והצתי את זרעך צעצור אצרהם עבדי (צרהשית כ"ו כ"ד), ולישראל וצרכתי להם צרית ראשונים (ויקרא כ"ו ת"ה), גם כשצא מדע"ה להתפלל צעד העם על עון העגל צקם עליהם דחמים צעצור זכות האצות, ואמר זכור לעצדיק וגו' (דברים ט' כ"ז), אשר צעצור כן הוקצע גם צנוסח תפלותינו להזכיר תמיד תמימות האצות ועקדת יחזק ומעלת הצדיקים והצדאיים הקדמונים כדי שזכותם יגן עלינו מן הרעה הדלוייה לצא עלינו צעצור חטאתינו. מכל זה שפטו קלת המחצדים ודצים מן העם הגורדים אחריהם, כי כמו שתיבע טוצה לצנים בגלל לזקת אצותיהם כן יעמיסם האל לפעמים צעון האצות, אכן סצרה זאת נוסדה רק על משפט דמיוני, והמתצונן צה ימצא שאין הצצר כן, כי מה שאנו כשענים תמיד צתפלותינו על זכות האצות יסקיף רק להקנות לנפשותינו שלמות יתרה, כי על ידי שאנו זוכרים לזקת הקדמונים נתעורר לחשוב כי דכסם היא הדרך הישרה שיצור לו האדם, וכי דלוי לנו להתדמות אליהם ולהחזיק צמה שהאמינו הם, אשר על ידי מחשצות כאלה נעצצ פתוי היצר ונשוב להיטיב, ואז כוחיל לעזרת האל חלף הסכמת לצצנו להישר אודחותינו; זאת היתה כוונת מיסדי התפלות צהנים צהם תמיד זכרון לזקת האצות, כאשר צדרך כלל ענין ותכלית כל תפלה ותפלה אינו רק להכין לצצנו על ידי אמירת

סידי שצח והודאה ודצרי תחנונים עד יתלהצו צנו מחשצות דוממות האל וערכנו אליו וצחוננו צו ותקותנו צעזרתו ותשוקת קרצתנו אליו צתמנעות טהרת הלצ ופעולת הצדק והיושר, כי זה כל האדם; לא צקשה שימלא משאלותינו רק בגלל אצות שעשו דלוינו, או רק צעצור התמדתנו לעמוד לפניו צתפלה ותחנונים, כי לא איש אל להתפעל ולשנות דלוינו צעצור הפצרת זולתו, לכן כמו שלא נקוה שיעצ האל עם הצלתי דלוי לשכר, כן לא נלמין שיעניש הצנים הצלתי דלויים לעונש צעון אצותיהם; וכן מה שאנו דואים הצנחת האל ליחזק להשפיע לו טוצה צעצור אצרהם לא יוכיח שתייה כזאת רק צצנות האצ, אלא טעם צעצור אצרהם עבדי ענינו צעצור השצועה שנסצעתי לו (צרהשית כ"ז ט"ז וי"ז) לצדך את זרעו, כדרך שכתוב (דברים ז' ח') ומשמרו את השצועה אשר נשצע לאצותיכם, וכמו (שם ט' ה') ולמען הקים את הצצר אשר נשצע וגו' אשר על כוונה זו נקרא ה"ית האל הנאמן, כי הוא שומר הצרית אשר כרת עם האצות ראשי האומה, ולכן יעשה חסד לצנים; נמשך מזה כי צכל פעם שתיבע לצנים טוצה אין להם זכות צה, זה לא יהיה רק מנח השצועה שנסצע האל לאצותם, אצל זולת זה לא יתגבל השכר מליש לאיש, וכ"ש צצחיות העונש, שהשופט העליון לא יוסר הצן צעצור חטאות האצ; גם הצוי להתפדות עון האצות (ויקרא כ"ו ת') דלוי שיוצן על דרך שפידשנו מליצת פוקד עון אצות, כי חוצה עלינו להתפדות אף העונות שעשינו צעצור שלמדנו כן מאלותינו, והו הפירוש האמיתי של והתירו את עונם ואת עון אצותם, שהרי על שניהם מוסצ המאמר: צמעלם אשר מעלו צי, א"כ רק צעון הצנים הכתוב מדצר; ומה שאמר המסודר יכר עון אצותיו (תהלים ק"ט י"ד) וכן הכינו לצניו מעצח צעון אצותם (ישעיה י"ד כ"ח) אינו אלא על צד מליצת הסיד, ואין ללמוד מזה מה שיתנגד אל היסוד הנאמן והקיים לעד, כי האל שופט לזק ומשלם לאיש כדרכו וכפרי מעלליו אם למן קצר או לאחרית הימים, ומעולם לא יצא דעה לצנים מלין חמם צנפיהם רק בגלל מה שעשו האצות, כי סוף סוף הצדק והרשע אינם ענינים חלונים לאדם עד שנוכל להפדידם ממי שהם דצקים צו ולתתם על ראש אדם אחר, כמו מלצוש הנחלך מזה ויוסע על זה, ולכן גם השכר גם העונש לא יעצרו מליש לאיש ולא יביעו למי שאינו דלוי אליהם.

י"ש"ר